

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 811.

CHICAGO, ILL., 29. marca (March 29th), 1923.

LETO—VOL. XVIII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

SOLIDARNOST DELAVSKEGA RAZREDA.

Razvoj organiziranega, kooperativnega dela.

Človeštvo je že davno spoznalo, da so uspehi mogoči le s kooperativnim delom. Že divjak je v svoji primitivnosti spregledal, da velikega kamna ne more prevaliti sam, medtem ko se ga je prevalo z lahkoto kadar se jih je več skupaj lotilo tega dela. Spoznal je, da je osamljen slab v obrambi in da je v skupnem nastopanju moč. Tako so nastale polagoma prve oborožene primitivno organizirane grupe, čez dolga stoletja so nastale prve primitivne države, zadruge, rodovi.

Ogromna industrijska podjetja današnjih dni so stvarstvo organiziranega dela. Militaristični aparati "velesil" so stvar delikatne, disciplinirane, prisiljene organizacije. Državni aparati so organizacija.

Mali mojstri so bili najprvo brez vsake organizacije. Potem so se organizirali v cehe. Pozneje so prišle delniške družbe, nato karteli, sindikati, trusti, mednarodne trgovske zbornice, svetovni kapitalizem.

Male države, preslabotne, da bi bile varne pred večjimi sosedi, so se pričele družiti z drugimi v obrambne zveze. Potem so se družile velesile proti drugim velesilam v ofenzivne svrhe, z namenom dobiti svetovno kontrolo.

Kmetje niso pred nekaj stoletji imeli niti pojma o moderni organizaciji. Družili so se za obrambo svojih interesov proti grajščakom in pozneje so postali zavednejši in se družili za boj proti grajščakom. To je vzelo dolga stoletja in v nekaterih krajih kmetje še sedaj niso uspeh in fevdalni sistem je še danes njihov tlačitelj.

Organizacija ni iznajdba današnjega časa. Že pred tisočletji so se delavci in sužnji znali organizirati, toda silo organizacije so premalo poznali in bili so v kritičnem trenutku vselej poraženi. Inteligenca povprečnega človeka v zaslužnjem delu prebivalstva je bila prenizka, brutalna moč vladajočih prevelika, njihova inteligenca večja.

Nekdaj je bila armada par tisoč mož že ogromna armada. Danes štejejo na milijone mož. Tako daleč je že napredovala organizacija, ki je komaj na polovici svoje poti. Kajti ve-

čina današnjih organizacij ne služi blaginji večine človeštva, ne služi miru in pravičnosti.

V Rimu so zadnji teden zborovali zastopniki trgovskih komor iz vseh krajev sveta. To je bil izmed mnogih en zbor kapitalistične internacionale. In v svojih razpravah, zaključkih in razmotrivanjih je bil veliko solidarnější, kakor pa zbori ljudskih organizacij. Inteligenca med ljudstvom še vedno ni dovolj visoka, da bi znalo ustvariti mogočno, enotno, organizirano nastopanje.

Kapitalistični zbor v Rimu je zboroval složno, da si interesi kapitalističnih skupin niso enaki, ampak so si v kričnem nasprotju. Radi njihovih nasprotstev imamo imperializem, imamo vojne. Interesi delovnega ljudstva vseh dežel so v glavnem enaki. In vendar je solidarnost med tistimi, ki nimajo enakih interesov, večja, kakor pa med tistimi, katerih interesi se ne križajo.

Kapitalizem je s svojimi organiziranimi celicami razdrupal človeško družbo, pahnil jo je v vojno, ugonobil z njo milijone življenj, uničil ogromna bogastva, povzročil neizmerno mizerijo. In s svojim destruktivnim delom nadaljuje skoro neovirano, ker je njegova organizirana sila mogočnejša kakor organizirana sila zavednega delavskega in kmečkega ljudstva.

Delavsko ljudstvo, kateremu je dala evolucija nalogo odpraviti kapitalizem in postaviti na njegovo mesto nov družabni sistem — socializem, ni še dovolj solidarno. Vse delavske organizacije naglašajo načelo solidarnosti, vse verujejo v moč kooperacije — in vendar solidarnosti ni.

Med delavskimi strujami se vrši boj. Znamenje, da še niso zrele za solidarno delo in dokler ne bodo, tudi ne bodo sposobne uvajati socialistični ekonomski sistem v večjem obsegu.

Delavsko gibanje ni vera, delavske organizacije niso religijske sekte. Socializem je znanstven nauk, torej potrebujemo za graditev socialističnega sistema razumnih — ne fanatičnih ljudi.

Tudi religije so se v starih časih pojavljale kot nekako uporno gibanje proti obstoječe-

mu redu, posebno krščanstvo. Ko so prišle do moči, so same zatirale in postale brutalne in izkoriščevalne. Krščanski nauk je eno. Ljudje so drugo. Nihče ni prakticiral krščanskih nauk, in če se je vendar našel kdo, ki se je skušal ravnati po njih, ni postal svetnik. Med ogromnimi legijami krščanskih svetnikov so večinoma aristokratje, vladarji, papeži, škofje in neštevilni lumpje in razuzdanci obeh spolov, ki so se na koncu življenja "spreobrili, spokorili" in bili potem proglašeni za svetnike. Veliko pa je slučajev, v katerih se poznejši svetniki niti "spreobrili" niso.

Nekatere delavske struje današnjih dni hočejo imitirati religije. Slovesno oznanjajo, da uče edini zveličavni nauk, da so njih pristaši edini pravoverni, njihovi programi edini pravi, vse druge struje so krivoverske, izdajalske, obsojene na pogubljenje.

To je znamenje, kako daleč smo še od pravega razumevanja razvoja, kako malo še poznamo človeka.

Nemotljivosti ni; edino zveličavnih programov ni. Ljudje smo vsi. Eni več, drugi manj razumni. Eni, s katerimi je pametna beseda mogoča, drugi, ki so prešinjani fanatizma ene ali druge vrste in taki niso dostopni stvarnim argumentom. Masa pa je nevedna.

Človeštvo ni ustvarjeno za klostersko slogo, človeška družba ne bo nikdar postala ena velika kasarna ali samostan. Boj ostane. Ampak kakor se človeštvo izpreminja, izpopolnjuje, tako se spreminjajo tudi načini boja. In oblike organiziranega dela, nameni tega dela, se tudi spreminjajo.

Delavno ljudstvo uče izkušnje. Ampak počasi. Pripovedovati, dopovedovati mu je treba, zakaj je tako in tako in kako bi bilo lahko drugače. In še ne razume. Zato ni sloge, ker drug drugega ne razumemo, ker razvoj v naših glavah še ni dosegel dovolj velike stopnje, da bi napravil iz večine ljudi razumna bitja.

Najvažnejša revolucija se vrši v glavi človeka. Sporedno s to se vrše revolucije zunaj te glave. Človek zna ustvarjati, iznašel je nešteta čuda ki danes niso več čuda, in v tem oziru napreduje z veliko brzino. Toda je še brutalen, polovica živali, zato je človečanstvo še na tako nizki stopnji. Govorimo o vojnah, ropih, o zločinskih in legalnih umorih, toleranco komaj da poznamo, sebični smo, zavistni, drug drugemu mečemo polena pod noge, blatimo drug drugega — vse zato, ker še nismo ljudje — taki ljudje, kakršni so potrebni za boljšo družbo.

Ekonomski red se spreminja. Dvajseto stoletje bo v zgodovini pomenilo kot propadanje kapitalizma in pričetek socializma. Za razvoj kapitalizma do njegovega vrhunca se je potrebovalo precejšnjo dobo. Za razvoj k socializmu bo vzelo veliko daljšo, kajti socializem pomeni družbo, v kateri bo človek res človek.

Kako se draže živila?

Hooverjev komercialni department podaja poročila o trgovini, izvozu in uvozu, statistike o pridelkih itd. Tako je objavil za povprečnega čitatelja navidezno povsem nedolžno poročilo sledeče vsebine:

"Pridelek sladkorja v letu 1923 bo samo 125,000 ton večji kakor zadnje leto. Konsumacija (potreba) pa zahteva 725,000 ton sladkorja več kakor zadnje leto."

Tri, štiri vrstice, čisto nedolžno poročilo. Ampak te vrstice bodo stale ameriško ljudstvo do \$500,000,000 vsled podražitve sladkorja.

Špekulantom s sladkorjem je poročilo trgovskega departmenta dalo priložnost podražiti sladkor. "Ker ga je na trgu manj, kakor se ga bo potrebovalo, ker je zahteva večja kakor produkcija, so visoke cene naravne." Tako om

Ampak poročilo trgovskega departmenta je bilo — neresnično. Sladkorja ne bo primanjkovalo, pridelek bo tako velik, da bo lahko zadostil vsem zahtevam odjemalcev sladkorja, in da bi bilo treba zvišati cene.

Nekateri kongresniki se jeze in tudi nekateri progresivni listi se zgražajo. Na predsednika Hardinga apelirajo, naj uvede preiskavo in krivci naj gredo pred poroto.

Ampak igra je že napol izvršena. Špekulanti so že "zaslužili" precej milijončkov in preiskave se prav nič ne boje. Saj so vendar amerikanizirani, stoodstotni patriotje.

Tem pijavkam pod plaščem dolarskega patriotizma bi se dalo stopiti na prste samo na en način: V kongresu bi moralo biti močno socialistično zastopstvo, ljudstvo bi moralo imeti jako socialistično stranko in razširjeno socialistično časopisje — Bi — bi! Bi moralo! Kaj pomaga, če tega nima! Stranko in vse drugo bo treba se le zgraditi, če hočemo napraviti iz nje resnično silo.

***

Prostora nam manjka.

Ako bi hoteli izpopolniti Proletarca, bi ga morali povečati vsaj za kakih 16 strani. Toliko je reči, o katerih bi morali pisati, toliko dogodkov, o katerih bi bilo treba komentarjev, pisati in razpravljati bi bilo treba na široko o raznih problemih, pa nam primanjkuje prostora. "Povečajte list"! Da, ampak vi nam morate omogočiti. To je v vaših rokah, ne v božjih. Razširite Proletarca, da se povečajo dohodki, pa boste dobili list še enkrat večji kakor je sedaj. Toda za to je treba več kakor par sto naročnin.

Sedaj je v teku kampanja za razširjenju lista. Poskusite, morda boste v stanju tudi nekaj storiti.

SEMINTJA.

Debatiranje v blaznici. — Francija posojuje. — "Neodvisne" države. — Davis in drugi o naseljevanju. — Lenin. — Kongres trgovskih komor.

Nekdo izmed udeležencev nekega kampanjskega shoda je vprašal Luederja, republikanskega kandidata za župana, če hoče z njim debatirati. Lueder je bil v zadregi, stražnik pa ga je rešil s tem da je drzneža odvedel na policijsko postajo, od kjer so ga poslali v opazovalnico za umobolne. Od tam so ga dali v blaznico. Morda človek res ni bil pri pravi pameti. Ampak vedel je vendar toliko, da bi Luederju povedel marsikaj, kar ne ve. Morda bi ga spravil v še večjo zadrego, če bi mu govoril o problemih, katerih Lueder ne misli rešiti. Socialni problemi imajo svoje korenine v sistemu kakršen je, Lueder pa je zagovornik tega sistema.

Tudi socialistični kandidat Cunnea je dobil eno tako vprašanje, le, da udeleženec shoda ni sam zahteval debato, ampak je le vprašal socialističnega kandidata, če je pripravljen debatirati s kandidati nasprotnih strank. Cunnea je odvrnil, da ju je pozival na debato na vsakem shodu na katerem je govoril, toda kandidata molčita. Če bi bil Cunnea samo navaden udeleženec shoda kapitalističnih kandidatov, bi se morda čez nekaj ur tudi iznašel v blaznici. Ako hočejo volilci v Chicagi pomagati pri odpravljanju norišnice, naj dne 3. aprila glasujejo za socialistično listo.

Francija bo posodila Rumuniji 100,000,000 frankov (okoli \$6,500,000 po sedanji izmenjavi) in 300,000,000 frankov Jugoslaviji (okoli \$19,500,00 v ameriški valuti), če bo francoska zbornica potrdila ta načrt vlade. Vlada zagovarja posojilo Rumuniji s tem, da je njena stabilnost potrebna za varnost Francije. Povedano brez ovinkov to pomeni: Podpirati moramo Rumunijo v interesu francoskega kapitalizma in pa zato, ker je Rumunija obmejna država Rusije. Močna rumunska armada pomeni varnost za zapadno civilizacijo, po mnenju kapitalistov. Iz istih razlogov bo dobila Jugoslavija francosko posojilo. Obe državi bosta morali potrošiti vse posojilo v Franciji.

"Neodvisne" države, ki so do vratu zadolžene in so takorekoč posest te ali one večje države ali večjih držav, pravzaprav kapitalistov, niso neodvisne. Njihova notranja in zunanja politika mora biti taka, kakršno narekujejo upni-

ki. In ker je teh več, intrigirajo drug proti drugemu. To rodi mednarodne zapletljaje v kapitalističnem pomenu besede, priprave na vojno in končno oborožen konflikt. Za odpravo takih razmer je socializem edino zdravilo.

Ko je Nemčija sklenila z zavezniki premirje, so nemški državniki mislili, da se bo z njo postopalo na podlagi Wilsonovih 14 točk. Odstavili so kajzerja in napravili iz Nemčije demokratično državo. Diplomati v Versaillesu pa so zavrgli vseh 14 točk in narekovali mir kot zmagoviti imperialisti. Nemčiji so stavili pogoje, za katere so vedeli, da jih bo težko izvršila, tudi če jih Nemčija sprejme. Zato so sklenili okupirati gotove nemške pokrajine. Stroške okupacijskih čet plačuje Nemčija, kar jo stane od premirja sem štiri in pol milijarde zlatih mark ali \$1,125,000,000 v ameriški valuti. To breme ne nosi kajzer, ne njegovi generali, ki se širokoustijo po nemških mestih in govore o maščevanju ter končnemu obračunu. Ljudstvo, nemško in ono v zavezniških deželah trpi posledice. Ko se izpametuje, eno ko drugo, preneha blazna igra blaznega imperializma.

Delavski tajnik Davis poroča, da se vtihotapi v Zedinjene države vsaki dan povprečno tisoč tujcev. Izseljeniškim uradom je dal navodila, naj podvzamejo najstrožje mere, da se ta način priseljevanja zatre. Neki kapitalistični list vprašuje, koliko bi prišlo v Zedinjene države naseljencev, če bi se odpravile vse restrikcije in sam odgovarja na svoje vprašanje, da bi jih prišlo toliko, kolikor bi jih moglo iti na parnike. Frank Crane primerja to republiko obljubljeni deželi in neki list v Pennsylvaniji, kontroliran od jeklarske korporacije, pravi, da če bi bil dan vsem radikalcem po svetu ukaz, naj se izselijo v Rusijo ali pa v Zedinjene države, bi jih šlo 99% v kapitalistične Zedinjene države. Vsi radikanci, deportirani iz Zed. držav, bi se po mnenju pennsylvanijskega lista radi vrnili nazaj v to deželo. Potem zaključujejo svoje komete in članke: "Socializem je popolnoma skrahiral." Kje pa smo že imeli socializem? Katera država na svetu ima, ali je imela, socialistični družabni red? Prijatelji, ta šele pride, ne danes, ne jutri, ampak nekaj malega danes, nekaj jutri, čez leto dni. Skrahirali so le revolucionarji fraze, in pa kapitalizem je smrtno obolel. Umrl pa ne bo še kmalu.

Rusko ljudstvo se danes v glavnem zanima samo za eno stvar: Za svojega Iljiča Uljanova, ki je zunanjemu svetu poznan pod imenom Lenin. Naporna dela, krmarjenje polomljene ruske ladje skozi viharje, je ugonobilo Leninove fizične moči. Živčna oslabeledost pomeni tudi manj duševne sile. Lenin je že velikokrat umrl — na papirju. Poročila o njegovi bolezni so se vrstila skozi leto dni drugo za drugim. Mnogi,

ki žele Rusiji vse dobro, jim niso verjeli. Tisti, ki vedo, kako vplivajo odgovorne, težavne službe na človekovo zdravje, so verjeli. Tudi železo se obrabi, tudi stroj rabi počitka. Ampak ruska revolucija je rešena, carizem in z njim fevdalizem sta v Rusiji izruvana. Današnja Rusija se razvija po razmerah. Ne gre vse tako gladko v praksi, kakor so si boljševiški teoretičarji predstavljali. Ampak gre vendar, če ne tako, pa drugače. Eksperimentirati je treba. V danih razmerah ni druge poti. Lahko bi se pričelo drugače, ampak ker se ni, se ni moglo. Vse, kar se je dogodilo, se je moralo dogoditi. "Lahko bi bilo tako in tako", in "če bi se delalo drugače kot se je", to se lahko govori samo v pogovorih, v diskuzijah in debatah, iz katerih se lahko učimo, kako se ne sme delati. Napake pa se bodo delale naprej, če ne take, pa drugačne.

Rimski svetovni kongres trgovskih komor sprejema resolucije, dobro proučene iz kapitalističnega stališča, s katerimi daje direktive vladam za obnovo, za rekonstrukcijo zrahljanega družabnega reda, ki ga oni imenujejo civilizacija in mi kapitalistični sistem. Delavstvo se lahko od takih zborov uči, kako se dela praktično. Delavski kongresi polagajo preveč važnosti na fraze in premalo na akcije — na take akcije, ki bi bile danes izvedljive in bi koristile človeštvu.

Preliminarna agenda konvencije socialistične stranke.

Za konvencijo socialistične stranke, ki prične zborovati v New Yorku dne 28. aprila 1923 je predložena sledeča preliminarna agenda:

Konferenca za progresivno politično akcijo.

Predlog št. 1. Socialistična stranka naj ostane pridružena Konferenci za progresivno politično akcijo; našim državnim organizacijam priporočamo, da kooperirajo pri sklicevanju in organiziranju državnih konferenc z namenom organizirati neodvisne politične delavske stranke v njihovih državah; taka kooperacija pa ne sme v nobenem slučaju iti socialistični stranki na škodo, in državne organizacije naj pazijo, da se socialistični stranki ohrani ugled in organično celoto ter neodvisnost.

Predlog št. 2. Da socialistična stranka prekine svoje konekcije s Konferenco za progresivno politično akcijo, in iz strankine konstitucije pa naj se črtajo vsi dodatki, sprejeti na detroitski in clevelandski konvenciji v namenu, da se soc. stranki dovoljuje delati zveze z drugimi političnimi strankami delavskega razreda, mesto teh točk pa naj se da nazaj v ustavo vse točke veljavne do leta 1922, ki prepove-

dujejo vsake konekcije in kooperacijo socialistične stranke z drugimi političnimi strankami in organizacijami.

Mednarodni kongres.

Predlog št. 1. Delegatom ameriške socialistične stranke, ki se udeležijo mednarodnega kongresa v Hamburgu, se nalaga glasovati in delovati za predlagano zedinjenje socialističnih strank in strokovnih unij po svetu.

Predlog št. 2. Delegatom socialistične stranke, ki se udeležijo svetovnega kongresa v Hamburgu, se nalaga podpirati gibanje za zedinjenje socialističnih sil v eno Internacionalo pod sledečimi pogoji:

(a) Da se ne dovoli pristopa nobeni stranki, ki se odločno ne izreče proti principu "burgfriden" ali socialnemu miru.

(b) Da se pridruženim strankam ne nalaga nobenih drugih pogojev tikajočih se notranje politike, metod in taktike.

Organizacijska kampanja.

Predlog: Prihodnji eksekutivi stranke se nalaga pripraviti in pričeti v najkrajšem mogočem času splošno organizacijsko kampanjo za utrjenje stranke. Pri delanju načrtov za to kampanjo naj se poskrbi za novo agitatorično in propagandistično literaturo, nadalje za sistematično delo v delavskih unijah, dobi naj se nekaj prominentnih socialistov iz raznih evropskih dežel za govorniško turo po Ameriki in za vzdrževanje ne manj kot deset potovalnih organizatorjev, ki bodo ostali stalno na delu do predsedniških volitev leta 1924.

Napravi naj se določba za zbiranje organizacijskega fonda v znesku \$30,000.00, s katerim se bo pokrivalo stroške tega posebnega dela, in eksekutivi se dovoljuje transferirati svoto \$7,500.00 v ta fond iz vloge stavbinskega fonda, s katero naj se pokrijejo začetni stroški za organiziranje kampanje, tako, da se more z delom takoj pričeti.

Dodatki k strankini ustavi.

Predlog: Strankino konstitucijo se spremeni v toliko, da bo določala, da gredo vsi dodatki k pravilom in konstituciji ali začasna črtanja gotovih točk iz konstitucije na splošno glasovanje članstvu.

Predlog: Strankina pravila naj se spremenijo v smislu, ki bi določala, da se konvencije vrše n. pr. leta 1922, 24, 26 in ne 1923, 1925 itd.

Predlog: Določbe glede narodnostnih federacij naj se spremenijo v toliko, da bi določale, da morajo tajniki federacij naročati članske znamke iz glavnega stana le proti vplačilu prispevkov od znamke, oziroma od člana, ki gredo skupni stranki, državni in okrajni organizaciji, tako da bo določene deleže pošiljal državnim in okrajnim organizacijam glavni urad stranke in ne posamezni tajniki narodnostnih federacij.

Predlog: Članarina naj se zniža v toliko, da bo dobivala v bodoče od vsakega člana skupna stranka 7½ centa, in državne organizacije 7½ centa na mesec.

Predlog: Konstitucija glede pristopnih članov naj se spremeni v toliko, da se bo besedilo na pristopnih kartah glasilo kakor sledi:

“Podpisani priznavam razredni boj med kapitalističnim in delavskim razredom in potrebo, da se delavski razred organizira v samostojni delavski politični stranki z namenom, da doseže kolektivno lastništvo in demokratično upravo ter operiranje kolektivno rabljenih in družbi potrebnih sredstev za proizvodnjo in razpečavanje in želim postati član socialistične stranke. V ta namen prilagam \$..... za članarino. Ob enem se naročam na strankino glasilo “Socialist World” za časa ko bom član stranke, za kar gre 50c na leto od moje članarine za strankino glasilo. V vseh svojih političnih akcijah se zavežujem ravnati po strankini konstituciji in platformi.”

Predlog: Strankina Konstitucija naj določa, da postanejo vsi člani stranke pod starostjo 26 let ob enem člani Socialistične mladinske lige.

Predlog: V točki 8 v Načelni izjavi naj se črta besedilo “da premenimo sedanji družabni red v sistem, v katerem bodo vsi enakovredni” (angleško besedilo: to change our class society into a society of equals) in se ga nadomesti z besedami: “v družbo, v kateri bodo imeli vsi enake priložnosti” (angleško besedilo: a society wherein opportunities are equal).

Izveček zapisnika seje eksekutive soc. stranke dne 24.—25. februarja 1923.

Navzoči Berger, Roewer, Hillquit, Vladeck in Branstetter. Maurer odsoten.

Hillquit izvoljen za predsednika seje.

Roewer poroča o konvenciji Socialistične mladinske lige (Y. P. S. L.), ki se je vršila v Fitchburgu.

Prečita pismo Leo M. Harkinsa. Gl. tajniku se naloži, naj sprejme ponudbo in napravi potrebni dogovor.

Komunikacija od Bena Blumenberga. Se naloži gl. tajniku, naj mu odgovori v smislu zaključka.

Komunikacija socialistične organizacije v 21. okraju, New York City. Zadevo se odloži za konvencijo.

Komunikacija od R. Francisa iz Virgin Islanda. Vladek se ponudi v imenu dnevnika “Forwarda” oskrbeti potrebni tiskovni papir kakor se ga želi v pismu.

Pred sejo pride delegacija dnevnika “New York Call”, sestojeca iz sodrugov Malkiela in Passageja, ki predloži načrt za organiziranje Dehsovih shodov in propozicijo za ustanovitev

splošnega tednika, ki naj bi se ga razširilo po vseh Zed. državah.

Zadeva konvencije.

Roewer predlaga, naj se konvencija vrši v New Yorku. Sprejeto.

Gl. tajnik opozarja na dejstvo, da je konvencija sklicana dne 29. aprila, ki pade na nedeljo in da se je dosedaj smatralo za najbolj praktično otvoriti konvencijo v soboto.

Vladeck predlaga, naj se datum spremeni iz 29. na 28. aprila za pričetek konvencije. Sprejeto.

Berger predlaga, da naj se istočasno s konvencijo vrši konferenca zastopnikov državnih organizacij socialistične stranke; stroške teh delegacij pa plačajo državne organizacije, katere se konference udeleže. Sprejeto.

Mednarodni kongres.

Prečita se uradni poziv eksekutive Dunajske delovne zajednice socialističnih strank in eksekutive II. Internacionale, v katerem se vabi socialistične stranke, naj pošljejo svoje zastopnike na mednarodni zbor, ki prične zborovati v Hamburgu dne 21. maja.

Sklenjeno, da socialistična stranka pošlje svoje zastopnike. Izvoljeni so Debs, Hillquit, Berger in Stedman. Izvoljeni so štirje namestniki, oziroma namestnice delegatov.

Konec seje.

Nedeljska seja. — Na razpravo pridejo razni predlogi in sugestije za preliminarno agendo konvencije stranke, ki je bila po vsestranski diskuziji sestavljena in odobrena ter predana v priobčitev socialističnemu časopisju. (Agenda je priobčena pred tem izvlečkom zapisnika. — Op. ured.)

***

Borah svari.

Senator Borah je v svojem govoru pred člani okrajnega odbora republikanske stranke v Akronu, O., svaril voditelje republikanske stranke, naj postanejo liberalnejši, če hočejo preprečiti ustanovitev “tretje stranke”. Borah misli, da se to da izvršiti. Stranka naj sprejme progresiven program in gre zanj neustrašeno v boj. Borah je poznan kot eden najnaprednejših politikov v republikanski stranki. Bori se za osvoboditev političnih jetnikov in za priznanje Rusije. Ali — on je še zmerom pristaš republikanske stranke, kakor senator La Follette. Ako senator Borah misli, da republikanska stranka lahko postane liberalna v pomenu besede kakor jo razumemo socialisti, se moti. Dokler jo bo kontroliral Wall Street, in kontroliral jo bo dokler bo obstala, ne more biti liberalna niti na papirju. Zato so vsa svarila, naslovljena voditeljem republikanske stranke, takozvani stari gardi, le glasovi, ki ne dajejo nikakega odmeva.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

MIZERIJA MEHIŠKIH DELAVCEV TO IN ONO STRAN MEJE.

EL PASO, TEX. — V državah ob mehiški meji je mnogo naseljencev iz Mehike, precej pa tudi takih, ki so v njih naseljeni dalj kakor pa takozvani "white men" (Amerikanci). Saj so bile te dežele prej španske kakor ameriške in le zaostalost mehiškega, oziroma španskega ljudstva je omogočila imperializmu Zedinjenih držav, da je razširil teritorij te republike tako daleč na jug.

Z Mehikanci se v Texasu, Arizoni in New Mexici ne postopa posebno prijazno. Povsod se jih zapostavlja. So kraji, kjer imajo mehiški delavci manjšo plačo za enaka dela, kakor "beli" možje. Kompanije zagovarjajo to dejstvo s tem, da so življenske potrebe mehiških delavcev veliko manjše, to je skromnejše, kakor ameriških delavcev, zato plačujejo prvim manj kakor drugim.

Kar so črnici v južnih državah, in v veliki meri v vzhodnih, to so mehiški delavci v jugozapadnih državah; cenen delavni material.

Mehikanci niso povsem enotno ljudstvo; eni so čiste španske krvi, večina pa je mešanica indijanske in španske krvi. Higiena je pri njih na mnogo nižji stopnji kakakor pri bolj civiliziranih narodih; žive v bornih kočah, zgrajenih iz dračja in blata. O kakem luksusu, čednem pohištvu, banji itd., ni v njih niti govora.

Glavno mesto mehiške republike pa je čedno. Ima lepa gledališča, palače, bulvarde, muzeje, knjižnice itd. Prebivalcev ima do pol milijona. Skoro vse večje trgovine kontrolira ameriški kapital. Kulturno stoji višje, kakor pa povprečna ameriška mesta z enakim ali večjim številom prebivalcev. Ampak Ciudad Meico ima to lastnost, kakor vsa večja evropska mesta, pa tudi ameriška: na eni strani razkošje, na drugi neizmerna mizerija.

Mehiški Indijanci so bili kulturno na veliko višji stopnji, kakor ameriški Indijanci. Zato se jih ni moglo iztrebiti kakor ameriške, katerih ostanki se najdejo le še tu in tam po rezervacijah.

Mehiko ima federalno formo države, približno enako kakor Zedinjene države. Država Yucatan ima socialistično upravo. Sedanja federalna vlada je znana kot ljudska vlada, katera resno želi izvleči Mehiko iz rok mednarodnega kapitalizma, zato je ta proti nji v boju in prizadeva mehiškemu ljudstvu ogromno škodo.

Plače so v Mehiki nizke. Kakor silijo evropski delavci in mali posestniki v Zedinjene države, kjer se zasluži "na stotine kron, na tisoče mark, na ducate frankov in lir," tako tišče mehiški peoni v Zedinjene države, ki velja tudi med njimi za obljubljeni dežel.

V Juarezu, obmejno mehiško mesto na oni strani Rio Grande, se nahaja na tisoče Mehikancev, ki bi se radi izselili v Zed. države. Prišli so do meje na vse načine iz vseh krajev Mehike. Večinoma so brez vsakih sredstev. Ampak naseljeniški zakoni te republike — v kolikor se jih izvaja — so strogi in tako je v Ju-

rezu večkrat po tri, štiri tisoč Mehikancev, ki ne morejo preko meje, bodisi, da ni na trgu zahtev po mehiških delavcih, bodisi, da se jim stavi druge ovire. V ti ljudje gledajo preko meje v deželo, v kateri se v njih mnenju cedi med in mleko, pa ne smejo čez most. Mesto Juarez je revno in v velikih zagatah, ker ne more pomagati tem revežem. Nedavno so mestne oblasti apelirale na mehiško vlado, naj nekaj ukrene za te izseljence, kateri iz navedenih razlogov niso dosegli svojega cilja. Naj še omenim, da se mnogim Mehikancem odreka vstop v to deželo radi nepismenosti. Sedanji naseljeniški zakon zahteva med drugim, da mora vsakdo znati čitati in pisati. Mehiški peoni in Indijanci pa niso imeli prilike da se kaj nauče, ker so jih veleposestniki smatrali za sužnje in ravnali z njimi kot s sužnji. Slučaj je precej podoben onemu v Rusiji, kjer so velikaši smatrali mužike za črno živino, katere edina dolžnost je bila garati in moliti za do brega carja.

In vendar, kakor Rusija, tako je tudi Mehika bogata dežela. V obeh bo nekoč zavladalo blagostanje, v obeh je prostora za veliko več ljudi kakor imati sedaj prebivalcev. Vse, kar je treba zatreti, je nevednost, vse drugo pride. — L. G.

NALOGE J. S. Z.

CHICAGO, ILL. — Kaj bodo glavne naloge zbornice J. S. Z.?

Izmed važnih nalog J. S. Z. je najvažnejši organizacijski problem.

Danes je J. S. Z. po članstvu šibka. Nekaj je temu vzrok medvojni politika večine v J. S. Z., nekaj drugo vzroki, kot frakcijski boji, ki pa niso svojstvo same naše zveze ampak vseh delavskih organizacij po svetu. Pravzparav je težko govoriti o vzrokih, ki bi bili samo lokalnega pomena. Če ne bi šla J. S. Z. nikdar iz stranke, če bi njeni sodrugi nikdar ne delali za J. R. Z., če bi se zveza strogo pridružila stališču večina na konvenciji stranke v St. Louisu, ali bi ostala J. S. Z. enotna, ali bi bila jačja kakor je danes? To so vprašanja, na katere se lahko odgovarja le z ugibanjem. Ni je dežele na svetu, v kateri bi bilo delavsko gibanje popolnoma solidarno. Skoro povsod je več ali manj razrahljano, v nekaterih razdejano popolnoma, da ne gibljejo le še ostanki. Sentiment delavstva pa je veliko večji v prilog razrednemu boju, kakor pred početkom vojne.

Eno pa je gotovo: Da ni J. S. Z. številično jačja, so tudi lokalni vzroki, in ti so v hipnotiziranju mase, ki si domišlja, da je napredna. Ona ne čuti potrebe po organizaciji razredno zavednega delavstva; ona ne zaveda važnosti socialističnega časopisja, ker ji je vsak list, ki malo pozabavlja čez kapitaliste, bolj "radikalni", kakor socialistični listi.

Pri J. S. Z. in njenem glasilu je preveč toleranca napram tej bolezni. Ta toleranca sega nazaj že pred let. Tako so se razpasli "jednotizmi" in "naprednost", zapopadena v "pečlarizmu"; zabavljanju in "farje", postavljanju "naših rojakov" za kandidata, in raznih psevdokulturnih društvih itd. itd.

Socialistični duh med našim delavstvom je močan, to treba priznati. Ali njegova oblika je napačna. Kaj mi hoče deset tisoč neorganiziranih socialistov, ki

se jim niti ne zdi vredno pomisliti, kaj je pravzaprav socializem. Tem elementom je zabavljanje čez kapitaliste ves socializem, revolucionarstvo in naprednost. Aktivni pa so k večjemu v kakem pevskem društvu, na veseliceh podpornih in drugih društev ter na društvenih sejah, toda zadnjih je že malo. Saj je kronična nemarnost, da ljudje ne hodijo na seje svojih organizacij, splošno znana. V čem smo torej slovenski delavci pravzaprav napredni?

Revolucionarni smo. Kapitalizma ne maramo. Čez unijske odbore — bili taki ali taki — zabavljamo. Glavne odbore jednot kritiziramo. Socialiste napadamo, voditelje namreč. Organiziranim sodrugom se posmevujemo, češ, "kaj boste pa vi dosegli?" O narodnih domnih govorimo, o zadrugah, o zmagi delavstva, o ruski revoluciji, o jugoslovanskem nazadnjaštvu in o vseh takih rečeh. Torej je naša naprednost v tem: Kritiziramo vse kar je, in govorimo o vsem kar mislimo da bi moralo biti. To je vse.

Kdo pa dela? Hm, kdo bi delal, kaj pa imaš od tega? Kdo ti kaj da? Saj so vsi le za denar, torej čemu bi ti delal zastoj? Glavno je, da voliš socialistični tiket, če ga ima kdo postaviti. Pa tudi to je neumnost. Sploh, vse je neumnost. Zares, napredujemo da je kaj!

Med vsemi ameriški slovenskimi delavci se muči, res muči pri delu za socialistično organizacijo in z vzgojevalnem delom v socialističnem pomenu besede takih tri sto sodrugov in sodruginj. Drugih štiristo se zadovoljuje s plačevanjem članarine in pa sempatim kdo tudi kje malo pomaga. In velikokrat ga je le težko pridobiti. Na drugih poljih je seveda več aktivnih delavcev. Ampak da so kaj storili za napredek kar bi bilo vredno tega imena — well, jaz ne verjamem.

Nekdaj je bil med našim delavstvom socializem v modi. Saj so bili ljudje s čisto buržvaznim mišljenjem člani ali pa simpatičarji socialistične stranke. Vsaj delali so se za take. Tudi precej več organizacij smo imeli. Ko je prišla ura preizkušnje, jih ni več bilo pri nas. Danes se pečajo z vsem in v družbi napadajo socialiste. Bognedaj, da bi se socialistom kaj pomagalo. Nekateri brenkajo tudi na revolucionarne stranke in Rusijo hvalijo. V navadi je namreč nova moda. Če hvališ Rusijo, pa si revolucionaren. Ako delal za preobrat tukaj, te smešijo. Taka je stvar.

J. S. Z. mora v bodoče zavzeti napram mlačnim in osvržnim elementom energičnejše stališče. Čemu naj trpi socialistično gibanje med nami na račun tolerancije? Kdo pa je napram nam toleranten? Boj vsem, ki so v napotje našemu razvoju!

Kako se morejo ponašati z naprednostjo tiste nasebine, ki nimajo nikake delavske organizacije? Če so ljudje proti socialistični stranki, tedaj naj se vsaj organizirajo v kako drugo delavsko strujo. Če tega norejo, s tem le pokažejo, da so afektirani od toliko proslavljene "naprednosti" in v njeni hipnozi sanjajo o pečlarizmu in slabih ter dobrih delavskih razmerah.

Nasebine, kjer so socialistični klubi, bi morale pokazati malo več aktivnosti. Dejstvo je, da so nekateri klubi vsepreveč nedelavni. In še en drug greh imajo. V svoje glasilo ne poročajo dovolj. Čemu ne? Ali je lažje pisati dopise drugim listom, zato ker ni treba poročati o aktivnostih, ampak samo, da "se nasebina v naprednosti dobro giblje, ker so vsi rojaki člani društev"? Socialistično glasilo imamo in dolžnost klubov bi bila, da bi stalno poročali o tem in onem iz svojih okrožij. Tako bi imeli pred seboj jasnejšo sliko takega dela kakor jo pa imamo.

Kako smo revni je dokaz tudi v tem, da se je tako malo naših delavcev vzgojilo za nastopanje na odru. Večina nasebin je, v katerih ni nikogar, ki bi bil vsaj malo govornika. In edini vzrok temu je, da so preveč napredni, in v tem hipnotiziranim mišljenju se jim ne zdi niti najmanj potrebno, da bi se česa učili. Saj čitajo, novice seveda. To jim je najpotrebnejša duševna hrana. Kdo vruga bi čital članke, "ki jih nihče ne razume, pa tako dolgočasni so." Ko izrečejo tako modrost, se sami sebi čudijo, da so izbleknili nekaj tako neizmerno pametnega. Ker so "učeni", ponavljajo še drugi za njim to modrost. In tako imamo danes povsod klic: "Kdo bi čital članke — novice nam dajte — novice!" Bog se usmili nad takem Izraelom.

Vzlic temu razpoloženju naše mase je J. S. Z. vendar najjačji faktor v naši politični javnosti in vsem našem javnem življenju sploh. Med vojno je Zveza pričela izgubljati svoj vpliv v naprednih podpornih organizacijah in tako se je v njih pričel razvijati konservativni duh. Ampak vpliv J. S. Z. v teh organizacijah je še močan in v odločilnem momentu, kadar bi kake nazadnjaške, napolliberalne sile poskušale iztrebiti iz lokalnih društev in iz konvencij "vsako politiko", s čemer mislijo kajpada socialiste, bi se pokazala njegova sila. Ampak to ni dovolj. Kar mi hočemo je, da se masa našega delavstva organizira v socialistični stranki, da kulturno delo v naših nasebinah vrše tozadevni odseki socialističnih klubov, in da čita naše delavstvo še kaj drugega kakor romane in novice.

Pravimo, da smo v splošnem naprednejši od Hrvatov. Recimo da smo. Ampak ni ga hrvatskega lista v Ameriki, ki bi prinašal toliko neslanosti v dopisih, tako puhle, brezpomembne stvari, kakor se jih čita v slovenskih listih. Med hrvatskimi listi je boj, boj gospodov višje zgoraj za kontrolo nad narodom. Kakorkoli je ta boj v nekaterih njihovih listih denuncijantski in umazan, vendar odrekajo svoje kolone dopisom, ki o življenju in aktivnosti v nasebinah prav ničesar ne povedo.

In zakaj je pri nas drugače? Bodimo odkriti: Zato, ker je Proletarec edini, ki sili naše delavstvo v socialistično organizacijo, ki navaja delavstvo socialistično misliti in delati, ne pa samo socialistično zabavljati. In organizacijsko smo slabi zato, ker naš list ni dovolj razširjen.

Noben pameten socialist ne brani delavcu čitati toliko listov, kolikor jih sploh hoče in kakršne hoče. Še dobro je, priporočljivo in potrebno je, da delavec čita več listov, da čuje razne zvonove, pri tem pa razmišlja in dela sam svoje sodbe. Le tako se bo obvaroval hipnotiziranja od te ali one strani. Le če bo inteligenčen, če bo znal stvarno misliti, bo postal dobra moč za organizacijsko in kulturno delo v socialistični organizaciji. — c.

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v dvorani društva Prostomislci, št. 87, SNPJ. — Rojaki, pristopajte v naše vrste! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri popoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — Organizator.

ODGOVOR NA IZZIVANJA.

JOHNSTON CITY, ILL. — Neki dobri rojak ali kdorkoli že mi je poslal po pošti iztis "Del. Slovenije" z dne 9. marca 1923. Razgrnil sem list, kajti očitno je bilo, da mi ga je poslal z gotovim namenom. Tako pregledujoč strani sem prišel na dopise, izmed katerih je bil eden iz naše naselbine od T. S., ki pravi o sebi, da je "stokrat boljši" od socialistov, četudi ni nikjer organiziran. Ampak to ni stvar, katero bi človek obsojal. Mi verujemo v svobodo mnenja, in kdor misli, da je "stokrat boljši" od socialistov, svobodno mu.

G. T. S. se je v tem dopisu razljutil nad mano. V 805. številu Proletarca je bil priobčen moj dopis, in ta ga je razkačil. Nisem pristaš osebnih bojev in uredništvu D. S. prav nič ne zavidam njegove umetnosti v kovanju napadalnih dopisov. Če je to po njegovem mnenju vzgoja delavstva, pa naj nadaljujejo z njo. Imam pa skromno mnenje, da če je D. S. res edini list, "ki bo izobrazil delavstvo in ga privedel v boljšo družbo," tedaj izobrazbe in socializma, ali če vam je beseda komunizem ljubša, — še dolgo ne bo.

V čem obstoji njihov radikalizem: V resolucijah in v napadanju socialistov. Debs je dejal, kakor je bilo priobčeno v Proletarcu z dne 22. marca, da se ti elementi togote, ker sami ne morejo ničesar napraviti, pa skušajo ovirati delo socialistične stranke. Ker nimajo moči sklicevati svojih shodov, na katerih bi širili svojo literaturo, prihajajo na socialistične. Debs je nazval tako propagando "taktika oštarijskih postopačev".

Dopisnik — najbrž pa urednik sam — je napolnil kolono in pol s psovki in natolcevanji, ki so vedno enake. Če bi bil sposoben polemizirati, bi odgovarjal stvarno na stvarna izvajanja. Tako te pa ozmerja in njegova revolucija je rešena.

Ne bom tratil časa da bi odgovarjal na kup fraz s katerimi ni ničesar povedal. Konfuzije v njihovem taboru je toliko, da je kaka razprava z njimi sploh nemogoča, ker navadno danes zavržejo to, kar so trdili včeraj in nazore menjajo kakor ženske menjajo rute ali klobuke.

V zadnjem dopisu sem se dotaknil stavke rudarjev l. 1916 v Minnesoti in aktivnosti G. T. S. v organizaciji I. W. W. Dopisnik se pri tem slika za mučenika, ki je moral bežati iz Minnesote. Jaz sem živel tiste čase na Ely in dopisnik očita elyški slovenski naselbini, da se je v času stavke držala rezervirano. Med drugim pravi: "Jaz sem izgubil delo, kar pa dopisnik ne more reči o sebi, ker so bili rudarji na Ely, med katerimi se je on nahajal, nekaj posebnega . . ."

Na Elyu sem bil zaposlen s čevljarstvom, in s to obrtjo sem se preživiljal. Pomagal sem vsem akcijam delavskih organizacij in pri tem nisem razločeval diferenc ki so jih imele posamezne frakcije v delavskem unijskem in političnem gibanju. Ni mi prihajajo na misel, da sem jaz boljši od drugih, ki so isto tako bili pripravljene delati in se boriti za delavske pravice. Poznal sem nezavednost med večino delavstva približno toliko, kolikor vsak drugi zaveden delavec. Mučniške krone si ne posajam na glavo, dasi sem trpel pod sedanjim sistemom približno toliko, kolikor vsak drugi povprečni agitator delavskih organizacij. V listih ne jokam niti ne bom. Pozna me precej ljudi, ki vedo, kdo sem, kaj sem in kaj delam. Poštenjaki me imajo za poštenjaka vseskozi, na opravljalce se pa ne oziram. Blato, ki ga meče name ome-

njeni dopisnik, me ne more umazati. Čevlje za druge merijo po sebi, zato ne "pašejo" nikomur kakor njim.

Zadnja stavka rudarjev v železnem okrožju Minnesote je bila nekaj "runaway affair". Delavstvo tam ni bilo niti pripravljeno, še manj organizirano. Vodilne sile rudarji niso imeli. Ampak nezadovoljnost je bila velika. Sāj menda niso delavci nikjer tako nusužnjeni, kakor v minnesotskih rudnikih. Dogajalo je že od nekdaj, da so se delavci v tem ali onem rudniku uprli, ker niso mogli več prenašati kompanijskega provociranja. Tak je bil slučaj tudi v rudniku v James. Razpoloženje rudarjev po vsem železnem okrožju je bilo napeto. To priliko so izrabili "odrešeni" ter oznanili delavstvu pot v odrešenje, če se jim pridružijo. Trpljenje rudarjev je bilo veliko in v znak protesta proti obstoječim razmeram so se podali na stavko, ne vedoč, kaj pravzaprav hočejo, ne vedoč, kako se bodo organizirali, kako bodo vodili svoj boj. Hoteli so boljše delovne razmere, manj železnih pek, ki jih je teptala. Ampak organizacija, ki je vodila stavko, tudi če je kot taka imela pošteno namene, je morala vedeti, da je boj brezupen. Kompanije si celo lele ekstremne struje, ker jo ložje zatro. In tudi ta stavka je bila zatrita. Ni bila ne prva ne zadnja, kaj ameriško delavstvo je vodilo že nešteto bojev, ki so bili v naprej obsojeni porazu. To je zato, ker ne nastopamo solidarno, ker se stavka v enem kraju in delavci v drugem, ker ena organizacija meče ovire na pot drugi. Razbile so se že mnoge unije, n. pr. organizacija W. F. of M. v Butte, Mont. Bila je slaba radi slabega nazadnjaškega vodstva. Ako bi bili razumnejši delavci na straži od vsega začetka, ne bi doživela tak konec. Sedaj je Butte odprta delavnica, četudi je mesto veliko za kraj, kjer so delavci ekstremno radikalni.

Kakor sem dejal, minnesotski delavci so se kljub za stavko odzvali. Podpirali so jo tudi nekateri obrtniki in businessmani, tisti namreč, ki čutijo z delavstvom. Ni bilo vprašanje, kdo je socialist ali ne-socialist, ampak kdo je za boj proti jeklarskemu trustu. Kompanije so bile na boljšem od delavstva. Pojem organizacije razumejo boljše kakor delavci. Na dan vedno vedo kaj hočejo in tako so bila politična med razum malih izjem popolnoma v njihovih rokah. Najbolj so deputije, da varujejo kompanijsko lastnino, oznamajo, da napadajo stavkarje.

Ampak navdušenje delavstva v neorganiziranih okrožjih, kjer je proti njemu tako mogočna sila, se kmalo uhladi. Strezljivo se in zapopadejo nemožnost zmage. Malodušnost pa je v delavskih bojih najboljši zaveznik kapitalizma.

Kakor se v izgubljenih stavekah navadno dogaja, je dogodilo tudi v Minnesoti. Organizatorji so se razgubili, poparjeni delavci pa so se vrnili v jame. Superintendenti, "kapitani" in drugi bosji so jih med z bliskajočimi očmi in rjuli nad njimi, rudar pa je v tihem in ne glas klel stavko in njene voditelje.

Če hoče biti stavka od kake koristi, je treba delavstvo najprej pripraviti na boj, treba ga je organizirati in mu iskati zaveznikov med drugimi delavskimi strokovnimi organizacijami. Treba je napraviti razliko z vsem delavskim časopisjem in s socialistično stranko — in še ni sigurnosti, da bo stavka dobljena. Če pridejo organizatorji v tak kraj kakor je železnokrožje v Minnesoti, jim je lahko v pravem psihološkem momentu dobiti delavstvo na stavko. Toda kaj potem — po izgubljeni stavki? Ali je danes minnesotske rudarje sploh mogoče organizirati, naj si bo I. W. W. ali kakršnokoli drugo organizacijo? Nije

ne, dasi delajo rudarji danes pod skoro enakimi razmerami kakor l. 1916.

Neuspešni delavski boji (mislim stavke) rode nezaupanje v vsako organizacijo. Kompanijski agentje trošijo govornice, kako so jih "lidri" prodali, delavci pa se jeze nad vsemi. Navadno zabavljanje in vsakojaka sumničnja so dedščina porazov.

Naši nasprotniki govorijo z nekakim zaničevanjem o reformah. Socialisti so reformisti, oni verujejo samo v glasovnice, mi pa smo proti reformam in v boju smo za bajonete in puške. Tako so filozofirali pred par leti in tisti ki sede v zadnjih klopih iz njihovih vrst, ponavljajo še sedaj to "formulo" za odrešenje. Če ne te dopisnik, bi moral vedeti urednik, da se je njihova stranka izrekla za reforme in v Moskvi so jim naročili, naj se bore zanje. Kar počenja sedaj, je (po Leninovi brošuri, v kateri jih kritizira) "otročka bolezen levičarstva v komunističnem gibanju."

Sprejeli so minimalni program. Kaj je ta program drugega kakor reforme? Sprejeli so politično akcijo za svoje sredstvo boja. V St. Josephu govore, da so za vzgojevanje delavstva in da niso napravili nobenega revolucionarnega čina; poslužujejo se samo svoje pravice svobode zborovanja in tiska.

Vsak bedak se lahko norčuje. Ampak bedaki ne znajo kaj pametnega delati. Vsak otrok lahko razdira. Za graditev je treba volje do dela in sposobnosti. Nam očitajo krivdo za vse nadloge sveta. Če bi človek sklepal po njihovem pisanju, so vladarji sveta socialisti in ne kapitalisti. In kako se to vjema: za vse smo odgovorni, za vse gorje, za militarizem itd. Torej smo v večini in vladamo ves svet. Na drugi strani pa pravijo ropet, da nas nikjer ni, da smo mrtvi, da nimamo prav nobene moči.

Moči res nimamo veliko, ne mi, še manj oni. Krivda je na tistih, ki razdirajo delavske vrste, ki sejejo nezaupanje in demagogirajo. Zato je delavsko gibanje danes slabo.

Predno sem pričel pisati ta dopis, sem prečital poročilo tajnika socialistične stranke za Illinois, v katerem pravi, da se je članstvo stranke v tej državi pomnožilo v treh mesecih za 265 odstotkov. S tem ni mislil hrvatskih ali slovenskih delavcev, ampak ameriške delavce. To ni iluzija, ampak dejstvo, ki dokazuje, da soc. stranka raste. V Zedinjenih državah potrebujemo stranko, v kateri bo prevladovalo ameriško delavstvo, ne pa narodnostne federacije. W. P. je stranka tujerodcev, zato se tudi ne more uveljaviti. Med njimi vladajo konfuzna mnenja, zato so zbegali delavstvo kolikor so največ mogli. Koristi od tega ima kapitalizem.

Od takih "voditeljev," kakor je dopisnik "D. S.", ne moremo veliko pričakovati. To je pokazal njegov dopis. Lahko je govoriti, da je drugim samo za denar, in ob prvi priliki pa pokaže sam, koliko mu je za bratstvo. Šli smo za pogrebom umrlega člana podpornega društva in ta blagi mož, ki stresa svoje učenosti kakor iz lijaka, je prečital nagrobni govor in še to nerazumljivo. Za svoje velikodušno delo nam je računal samo 87.50. Denar, — kajpada njemu ni za denar ampak samo za bratstvo in za delavske interese.

Čisto dobro vem, da dopisi, v katerih se pišejo osebnosti, niso koristni. Jaz se ne bi nikdar dotaknil oseb, ako ne bi bil izzivan. Kljub temu, ta dopis je še zmerom stvaren dopis, in kdor hoče videti, kaj so osebni dopisi, naj prečita onega v D. S., katerega omenjam takoj v začetku.

Stvarne kritike so koristne. Polemike so priporoč-

ljive, ker so iz njih učimo misliti in delati samostojne zaključke. Ampak dokler bodo na svetu izzivači, dokler bodo listi, ki jim bodo dajali priložnost in potuho lopati po poštenih ljudeh, morajo prihajati vsaj včasih odgovori tudi od naše strani.

FRANK MARTINJAK.

Priredba socialističnega kluba na Lawrence, Pa.

HENDERSONVILLE, PA. — Na zadnji seji socialističnega kluba št. 184., JSZ., ki se je vršila dne 18. marca, je bilo sklenjeno, da priredimo v soboto dne 31. marca plesno veselico v dvorani društva Prosveta, št. 245 SNPJ.

Slovenci in drugi, ki simpatizirate z našim gibanjem, vsem vam kličem: Na plan, pridite 31. marca v naš krog, na našo priredbo, katera se vrši največ zato, da se dvignemo iz zimskih brlogov in pokažemo, da smo v vseh ozirih pripravljeni delati za pojačanje razredno zavednega delavskega gibanja.

Na zabavi bo za udeležence z vsem preskrbljeno. Na svidenje v soboto 31. marca. — *Tajnik.*

Članstvu soc. kluba št. 228 v okolici Morgantowna, W. Va.

PURSGLOVE, W. VA. — Članstvu socialističnega kluba št. 228, JSZ. sporočam, da se vrši prihodnja klubova seja v nedeljo 8. aprila ob 2. popoldne. Razpravljali bomo, kje se bodo vršile naše bodoče seje, ker zahtevajo za dvorano, v kateri zborujemo sedaj, previsoko stanarino.

Imeli bomo tudi diskuzijo o točkah dnevnega reda za konvencijo JSZ., ki prične zborovati dne 27. maja v Chicagi. Za delegata je od našega kluba izvoljen sodrug John Volkar, ki bo ob enem zastopal tudi društvo Slovenski Rožmarin, št. 388, SNPJ.

Sodrug, pridite v nedeljo 8. aprila vsi na sejo. Privedite s seboj vsaki po enega novega člana in s tem pojačate našo organizacijo. Mogočna socialistična stranka bo najboljša garancija za premenitev družabnega reda v tej deželi. Zato je potrebno, da delamo za jačanje stranke vsi, kajti čim močnejši bomo, lažji bo naš boj in tim večji bodo naši uspehi. V organizaciji je moč!

JOE VITEZ, tajnik.

NOV SOCIALISTIČNI KLUB.

V Rentonu, Pa., se je organiziral socialistični klub s 30 člani. Tajnik sodrug F. Segula naznanja, da pristopi v kratkem več novih članov.

Seje kluba se vrše zvečer vsako četrto soboto v mesecu. Uradniki za prvih šest mesecev so: L. Goršič, organizator; F. Segula, tajnik; J. Pivk, zapisnikar; T. Pivk, blagajnik. Nadzorniki: M. Strehar, P. Boštjančič in C. Beber. — Delavci v Rentonu, pristopajte k socialističnemu klubu!

Reorganiziral se je socialistični klub št. 45 v Waukeganu, Ill. Sodrug M. Judnich poroča tajništvu JSZ., da se je za prvič priglasilo 5 članov, da jih bo pa v kratkem več.

Kaj pa klubi v Johnstownu, Pa., Hostetterju, Pa., Girardu, O., Cuddyju, Pa., Ramsayju, O., Indianapolisu, Indiana, in Collinwoodu, Ohio?

Organizatorično delo za obnovenje socialistične organizacije med domačini se je pričelo na vsi črti. Dolžnost narodnostnih skupin je, da se začno zanimati za organiziranje socialističnih klubov med svojimi delavci. Ameriški kapitalizem pri študiranju evropskih razmer ne drži roke križem, ampak se utrjuje tukaj kot nikdar poprej. Tudi delavcev narodnostnih skupin je sedaj naloga, da začno misliti na svoje razmere tukaj, prepuste pa zadeve v drugih deželah tistim, ki so tam.

Tajništvo J. S. Z.

IZVLEČEK ZAPISNIKA SEJE EKSEKUTIVE J. S. Z.

dne 22. marca 1923.

Navzoči Alesh, Bojanovič, Godina, Gottlicher, Udovih, Tauchar, Petrich in Zajec. Od upravnštva Proletarca Pogorelec.

Predseduje Godina. — Zapisnik zadnje seje z dne 29. decembra 1922 prečitan in sprejet. Tajnik poroča, da so sklepi zadnje seje izvršeni. Poroča, da je dobil odgovor na pisma naslovljena W. F. of M. in da je tej uniji odposlal vsoto \$58.00, ki je bila izročena milwauškemu klubu od strani Franka Novaka in potem poslana tajništvu JSZ. Na prva pisma W. F. M. tajništvo ni dobilo odgovora, zato je pisal druga in stvar je sedaj v redu. Omenjeni uniji je bilo vse potrebno pojasnjeno, zakaj se šele sedaj odpošilja to vsoto. Vzeto na znanje.

Čita se pismo kluba št. 27 v Clevelandu, v katerem priporoča eksekutivi, naj poskrbi, da bodo vsi referati objavljeni v Proletarcu že pred zborom. Delegatje bi bili o njih na ta način poučeni, o zadevah bi se razpravljalo na sejah klubov in zastopnikom bi se ložje dala navodila kako postopati. In pri vsem tem bi se prihranil čas.

K zadevi govore razni sodrugi, nakar se sprejme predlog, da eksekutiva priporoča referantom, naj objavijo svoja poročila v glasilu že pred zborom ako mogoče, v nasprotnem slučaju pa vsaj izčrpnega poročila.

Tajnik poroča, da se je v Rentonu, Pa., organiziral nov klub s 30 člani. Tajnik kluba je Frank Segula, ki piše, da bo h klubu v kratkem pristopilo še več članov.

Klub št. 45 v Waukeganu, Ill. se je reorganiziral. Na obnovni seji je pristopilo pet članov. Tajnik kluba je Martin Judnich.

Tajništvo JSZ. je poslalo neaktivnim klubom opomin, naj poravnajo članarino, ako žele biti zastopani na zboru. Ti klubi so: Johnstown, Pa., Hostetter, Pa., Cuddy, Pa., Girard, O., Ramsay, O. Collinwood, O. Indianapolis, Ind. in klub srbske sekcije št. 210 v Detroitu, Mich.

Za zbor JSZ. so bili do dne 22. marca prijavljeni sledeči delegatje: klub št. 1, Chicago, Frances A. Tauchar; št. 2, Glencoe, Nace Žlemberger; št. 22, Chisholm, Jos. Bavetz; št. 27, Cleveland, Andrew Bogatay; št. 47, Springfield, Jos. Ovca; št. 114, Detroit, Louis Urbancich; št. 184, Lawrence (Pa.), Louis Britz; št. 228, Pursglove (W. Va.), John Volkar; št. 231, Johnston City (Ill.), John Schum; št. 128, Nokomis (Ill.), Lukas Groser.

Bratski delegatje od društev "Pomožne izobraževalne akcije J. S. Z.": "Nada," št. 102, SNPJ., Chicago, Mary Kovach; št. 344, SNPJ., Sheboygan, Wis., Joseph Urbancich; št. 388, SNPJ., Pursglove, W. Va., John Volkar.

Čas za prijavljanje delegatov traja do 17. aprila in klubi ter društva, ki mislijo poslati delegate, jih bodo prijavili do tega datuma.

Tajnik prečita korespondenco med tajništvom socialistične stranke v Penni. in tajništvom JSZ. glede zadeva kluba št. 211 v Aliquippi, kar se vzame na znanje.

Tauchar, član nadzornega odbora, poroča, da sta z nadzornikom Udovičem pregledala zvezine knjige in račune za zadnjo polovico leta 1922. in našla vse v redu. Tauchar čita finančno poročilo, ki se sprejme.

Račun dne 31. decembra 1922 je v skupnih vsotah kakor sledi: Dohodki: Prenos od septembra \$111.72 članarina, Proletarčevi računi, Izobraževalna akcija, kongresna kampanja in razno skozi oktober, november in december \$1,369.38, skupaj dohodkov v teh treh mesecih \$1,481.10. Izdatki: Stranki za članarino, literatura, Proletarčevi računi, poštnina, plače, rent in kongresna kampanja ter razno skupaj za oktober, november in december \$1,282.43. Dohodki \$1,481.10, izdatki \$1,282.43, preostanek 31. dec. \$198.67. Imetek: Blagajna 31. decembra \$198.67, klubi dolgujejo zvezi za razno \$11.75, 683 knjig "Amer. državljanstvo" s 40% odbitka znaša \$200.00 in pisarniška oprema \$150.00. Skupni imetek \$560.42. Dolgovi: Slov. in srbski sekciji po 8c od člana \$125.92, račun W. F. M. \$58. rač. ruskega fonda \$7.05. Skupaj \$190.97. Imetek \$560.42, Dolg \$190.97, preostane čistega imetka dne 31. dec. 1922 \$369.45.

Glede dolgov sekcijam se zaključijo, da se vpoštevajo zadnji zaključek sek. odborov, ki se glasi, da ostane zanaprej vsa tozadevna svota v zvezni blagajni.

Petrich omenja, da bi bilo priporočljivo dodati sedanjemu dnevniemu redu za zbor JSZ. še točko "Kulturno delo socialističnih klubov". Misel glede te točke je sprožil Zajec. Zdi se mu umestna, ker bi vsebovala samo točke tikažoče se kulturnega dela. Razprava o tej sugestiji se udeleže Aleš, Tauchar in Zajec. Sklenjeno, da se točko uvrsti v dnevni red za zbor, za referanta pa se določi s. J. Olipa, ako bo pri volji sprejeti.

Na vrsto pride zadeva pravilnika za zbor. Tajnik prečita provizorično formulo, ki služi za podlago razpravi. Po daljši diskuziji o predlogih, priporočilih in sklepih, je provizorični pravilnik za zbor JSZ. kakor sledi:

1.) Po zboru izvoljeni predsednik predseduje; zamenjuje ga podpredsednik. Ako želi predsednik poseči v debato in govoriti k predlogom, se mora obrniti do podpredsednika za besedo, ki jo dobi po vrsti prijavljenih govornikov.

Predsednik se voli dnevno.

Kdor ne govori k dnevniemu redu, ga ima predsednik pravico poklicati k redu, v skrajnem slučaju pa predlagati zboru, da mu vzame besedo.

2.) Za besedo se je prijavljati z dviganjem roke. Govorniki dobe besedo po vrsti, kakor se prijavijo.

3.) Predlogi se predlagajo ustmeno in pismeno.

4.) Pred glasovanjem o predlogu imajo pravico do besede vsi govorniki, prijavljeni predsedovatelju do sprejema predloga za zaključek debate.

5.) Pri enakosti glasov se odpre ponovna debata in se glasuje, dokler se ne pride do rezultata.

6.) Za sprejetje predloga zadostuje navadna večina glasov.

7.) Glasovanje o predlogih je javno z dviganjem roke, razun v slučajih, kjer zbor sklene drugače.

8.) Volitve se vrše tajno.

9.) Poimensko glasovanje (Roll Call) se vrši, če ga zahteva najmanj pet delegatov.

10.) Gostom, članom socialističnih organizacij, more dati besedo zbor.

11.) Čas zborovanja določa zbor.

12.) Bratski delegati podpornih društev, ki prijevajo v fond "Izobraževalne akcije JSZ., imajo pri njih predlogih in razpravah pravico govora, toda ne glasovanja in staviti predloge. Pravico glasovanja in staviti predloge pa imajo v 5. točki dnevnega reda, ki se glasi "Izobraževalna akcija" in o kateri referira sodrug Alesh.

Prične se razprava o pripravah za otvoritev zbora. Sklenjeno, da se povabi na zbor gl. tajnika soc. stranke s. Branstetterja, s. E. V. Debsa, zastopnika češke socialistične skupine, ter zastopnika italijanske in švedske federacije.

Tajnik poroča, da je dobil pripravljalni odbor kluba št. 1, ki ima nalogo najeti dvorano in urediti druge predpriprave, za zborovanje Kafkovo dvorano na Avers Ave. in 26. cesti. Ta dvorana je dva in pol bloka zapadno od urada JSZ. in Proletarca. Se vzame na znanje.

Tajnik predloži preliminarno agendo za konvencijo soc. stranke, ki prične dne 28. aprila v New Yorku. Ker tajništvo JSZ. podaja konvenciji soc. stranke poročila, v katerem so vključena poleg statističnih podatkov o zvezi in o njenem poslovanju tudi stališča eksekutive J. S. Z. v raznih vprašanjih, ki pridejo na konvencijo, priporoča, naj se vzame agenda v pretesre na tej seji.

Ker je že pozno in ker izvajajo razni člani eksekutive, da bo treba o nekaterih točkah precej razpravati, je stavljen in sprejet predlog, da se za razpravo o agendi skliče posebno sejo prvi teden v aprilu. Dan določa tajništvo. — Zaključek seje.

Tajništvo J. S. Z.

K zboru J. S. Z.

ANTON SLABE.

(Konec.)

Resničnega napredka ne bo, dokler bo delavstvo verovalo ljudem, ki se mu laskajo, mesto da bi ga učili. Samo napadanje kapitalistov ne zadostuje. Kapitalisti niso sami vragi, kakor niso delavci sami angeli. Spoznavanje samega sebe je najvažnejše; dokler delavstvo ne spozna tega, bo orodje drugih. Zvračati krivdo na kapitalizem in njegov brutalen industrialni sistem za vsa družabna zla je nesmiselno. Iskanje vzrokov povsod drugje razen v nevednosti večine delavstva ne bo prineslo niti koraka napredka. Kako je to, da delavci delajo in volijo tako, kot jim narekujejo kapitalisti? Zaveden delavec najbrž ne bo podpiral svojih izkoriščevalcev. Tu ne more biti govora o kratkivi svobode političnih pravic. V mnogim državah Amerike se državljanji lahko poslužujejo najdemokracijejših volilnih pravic, kot n. pr. odpoklica, referendumu in iniciativi. Zakaj jih delavstvo ne uporablja v svojo korist? Kaj je vzrok, da delavstvo voli v postavodaje ljudi, ki potem kujejo zakone proti njim? Vzrok bede ni iskati v pomankanju politične svobode, pač pa mora tičati kje drugje. In če hočemo biti odkritosrčni, moramo priznati, da je nevednost mase glavni vzrok bede in mizerije.

Kdor želi delavstvu zmago, kdor ga želi izobraziti, kdor ga v resnici ljubi, se mu ne laska. Kako naj se delavstvo iznebi napak, če jih ne pozna? Delavstvo mora spoznati samega sebe, drugače je njegova svoboda nemogoča. Velika večina delavstva se

niti ne zaveda obsega njih izkoriščanja. Ako bi se delavci zavedali v koliki meri so oropani, najsibo v literaturi, glasbi ali drugih umetnostih, ki povzdigujejo vrednosti in lepoto življenja, bi se ne dali voditi od kapitalistov. Ker je med njimi večina, ki ni bila vzgojena, da bi znala ceniti te stvari, jih naravno ne pogreša. To govori jasno, da čaka socialiste veliko delo poučevanja in vzgoje, predno bo delavstvo sposobno ustvariti novi, boljši družabni red.

Slovenski socialisti, ki smo organizirani v J. S. Z., bomo največ pripomogli k zgraditvi novega družabnega reda, ako posvetimo svoje moči vzgoji delavstva v Ameriki. Večini izmed nas je določeno življenje tukaj, zato je naša prva dolžnost, da delamo za razredno izobrazbo ameriškega delavstva v čim tesnejši zvezi s socialistično stranko v Ameriki. Reševanje starokrajške politike nam je prineslo skoro v vseh slučajih razočaranja. Kljub dobrohotnosti in požrtvovalnosti ameriških Slovencev napram rojakom v starem kraju, gledajo slednji še vedno nekako pomilovalno na "zgubljene" sinove v Ameriki. Zanimanje za starokrajško politiko je eden izmed vzrokov, da se je razpasla "naprednost" v Ameriki. V "narodni slogi" smo hoteli rešiti "domovino", namesto da bi tukaj vzgojevali razredno zavedne delavce. Posledica je mlačnost in polovičarstvo, ki je dobilo odsev v naši "naprednosti". Ni čuda torej, ker se je celo med nekaterimi sodrugji pojavilo mnenje, da polagajo večjo važnost na podporo stavkarjem kot pa na vzgojo delavstva. To vse kaže, kako površni smo še. Če bomo korakali v tej smeri v bodoče, bomo postali podobni Rešilni armadi, ki tudi trebi zla tega sveta s tem, da podpira "najbednejše med bednimi."

Prepričan sem, da bi bilo v J. S. Z. več življenja, ko bi se vsi člani resnično poprijeli socialističnega dela. To se bo moralo storiti prej ali slej, če nečemo, da nas "naprednost" ne uniči. Socialistični klubi bi morali biti nekaka šola v vsaki naselbini. V Proletarcu naj bi se vodile razprave, mogoče tudi debate, ne samo o teoretičnih vprašanjih socializma, temveč tudi o vprašanjih drugih znanosti, o katerih mora biti delavec poučen, predno more postati zaveden socialist. Vsega tega je pri nas premalo. Nič ne pretiravam, ako trdim, da je pomanjkanje razprav v veliki meri krivo naši zaspanosti. Razprave in debate so vedno koristne, kajti le potem teh se čistijo ideje in bistrijo pojmi. To bi povzročilo, da bi se krog čitatelev povečal in ideja socializma bi se hitreje širila.

Pri delu za socializem je potrebna potrpežljivost. Noben revolucionaren nauk se ne more razširiti med maso, ako se učitelji ne poglobijo v njeno psihologijo. Krščanstvo se je zato hitro širilo, ker so šli njega prvi učitelji med maso in jo učili in trpeli z njo. Samo razlaganje teoretičnega socializma ne zadostuje, ker ga večina delavcev ne razume. Človeku, ki ne pozna niti navadnih računskih pravil, ne bom razkladal kaj so Pitagorovi zakoni ali Evklidovi aksijomi. Vzgjati se mora po stopnjah, da bo ljudstvo razumelo. Delo za socializem bo uspešnejše, ako nas bo vodila pri tem potrpežljivost in toleranca. Med priprostimi delavci ni demagogov, vsaj nevarnih ne. Ti so med tistimi viditelevi, ki se delavcem laskajo, in tem se ne sme prizanašati, kajti ti se direktno norčujejo iz delavstva in ga zavajajo.

Ne verjamem, da bi delavec, ki si v resnici želi izobrazbe, zameril, ako se mu na lep in odkritosrčen način pove, kje so njegove napake. In tudi v slučaju, da bi zameril, jih bo vesten učitelj pokazal, kajti to je edina pot, da se odpravijo zmote. Ako se hoče de-

lavstvo osvoboditi industrialne sužnosti, se mora izobraziti. Pri tem ne pridejo v poštev izgovori, ne sme se zanašati na druge. "Osvoboditev delavstva mora biti delo delavstva samega", je izmed važnih izrekov najpomembnejši. Večkrat povdarjan in napovedan kotaps kapitalizma kot nekaj neizogibnega je zelo zapeljiva vizija nekaterih ljudi. Mnogi se pri tej viziji udajajo misli, da ni treba ničesar drugega kot nekoliko potrpljenja in čakanja, da kapitalizem sam ob sebi dozori in propade, na kar se homo nekega lepega jutra znašli v socialistični družbi. To pričakovanje je sicer vabljivo, toda če homo tistega dne čakali s prekrižanimi rokami se ta fatalistična vizija ne bo nikoli uresničila.

Ako se hoče delavstvo izobraziti, ako se hoče osvoboditi, bo moralo plačati ceno. Svobode ne bodo prinesle fraze o direktni akciji ali masni revoluciji. Predno more postati država demokratična, si mora vzgojiti demokratično večino. Da se vzgoji demokratično večino, se mora pričeti z vzgojo posameznikov. Dokler se to ne zgodi, ne more biti govora o svobodi. Ampak cena za svobodo ni mala. Izobrazbo se ne kupuje z malenkostmi, temveč s trdim delom in učenjem. Vzdihi, da ni prilike, da so delavci oropani izobrazbe, ne pomagajo ničesar. Kakorkoli je delavcu težko priti do izobrazbe, kakršenkoli žrtve, izobrazba je cena za svobodo. Ne sme se čakati, kdaj bo učenje laglje in prijetnejše. Kdaj pride tisti čas? Ali jutri, pojutrašnjem, čez eno leto ali čez deset? Učenje še ni bilo nikdar lahko; učenje je najtežja stvar, zato je napredek tako počasen. Delavstvo mora porabiti vsak trenutek, vsako priliko in ga porabiti za učenje — to je cena za svobodo.

Zavedam se, da sem zapisal nekatere stvari, s katerimi se mnogi ne bodo strinjali. To ni še smrtni greh, ni niti mali. Podcenjevat učinek, ki se ga je ustvarilo s himno naprednosti tekem let, bi bilo naivno. Tisti, katerim je v resnici mar napredek in svoboda delavstva, me bodo razumeli, na druge se ne oziram. Pred očmi mi je silna organizacija kapitalističnih sil in psihologija ameriške mase. Ako se bo zdelo kapitalizmu potrebno zatreti kako njemu nevarno gibanje, bo zanel narodnostne boje med delavci, v katerih bodo največ trpeli tujzemci. To ni nikako pretiravanje. Narodnostni boji med delavci so že večkrat bruhnili na dan. Ti ne nastajajo brez gotovih, določenih namenov. Za njimi se skriva moloh kapitalizma, ki jih podžiga in preprečuje združitev delavstva. Spominjamo se še, s kakšno perfektnostjo in preciznostjo je obratoval ameriški kapitalistični stroj za časa vojne. V par mesecih si je ustvaril organizacijo, ki bi bila v vsaki drugi kapitalistični državi nemogoča. Kdor misli, da se kaj takega po bridkih skušnjah vojne več ne ponovi, ne pozna Amerike. In če bi se to zgodilo, kdo nam more jamčiti, da ne bo ravno tisto časopisje, ki vedno poje o naprednosti in maha po kapitalistih, prvo, ki bi delavstvo zapustilo in pelo hvalo drugi vojni za "demokracijo", kakor se je v preteklosti že zgodilo.

Delavstvo se more le tedaj uspešno boriti, ako pozna moč in zvijače svojega nasprotnika. Zato polagam največjo važnost na razredno vzgojo delavcev. En razredno zaveden delavec lahko stori več za izobrazbo in organizacijo delavcev kot tisoč neorganiziranih "naprednjakov" in simpatičarjev socializma. Le razredno izobražen delavec se bo znal izogibati Skill in Karidb, ki se mu stavijo na pot k osvoboditvi. On se ne bo dal zapeljati od revolucionarnih fraz, ne bo postal orodje provokaterjev, pesem o naprednosti ga ne

bo omamila. On bo vedel, da je njegova moč v znanju, moč v organizaciji, njegova svoboda v socializmu.

Vprašanje vzgoje delavstva bo na programu, ko vsnidajo delegati na zboru J. S. Z. Naj bi mu zbor posvetil največjo pozornost, da se ideja socializma čim prej uresniči.

Brez naslova.

Neki Fisher, ki je izpodrinil Cvetkova iz uredništva "Radnika", je imel v West Allisu sestanek, na katerem je po stari navadi hvalil "nezmojljivo" stranko, ki se je v dveh letih že trikrat prelevila. Neki udeleženec ga je na koncu govora vprašal, kaj je razlika med komunisti in socialisti. Fisher je odgovoril, da so komunisti edini pravi boreci in revolucionarji, dočim vsi tisti, ki se nazivajo socialisti, buržvazne sluga in izdajalci delavstva.

Kje neki se je Fisher naučil revolucionarstva? Menda ne od Morrowa, Bailina in drugih provokaterjev v njegovi stranki?

E. V. Debs je nazval take pajace za oštarijske stopače, ki znajo dobro zabavljati, lagati in zmerjati drugega nič. Zato tudi niso nič kljub derviškemu vrišču, ki ga delajo že nad dve leti — ne proti kapitalističnemu sistemu, ampak proti socialistični stranki.

Neki pennsylvanjski rojak se v nekem listu po tožuje, kako jim razni agentje praznijo žepa s prodajanjem delnic. Samo v njegovem okrožju so bili prevrjeni za več tisoč dolarjev. Čudno, da se naše ljudi sploh še more prevariti. Saj je že vse napredno, in edini "goljufi" so še socialisti, katerih pa naša predna javnost itak ne mara. Kadar "Proletarec" svetlo slovenske delavce, naj ne kupujejo strojev za delatno denarja, stavišče na prerijah in kmetij v pragozdih in pustinjah, delnic novih avtomobilskih tovarov, starih rudnikov itd., se naprednež namuzne, če stvar sploh čita, pa si misli: Nevoščljivi so mi. Ko je denar, se znese nad socialisti.

V Chicagi je šlo zopet k vragu nekaj bank. To pravi, vlagatelji so ob svoje prihranke, listi pa ne dolgo in široko poročajo o ljubavnih aferah, o spekulacijah in intimnih razmerah faliranih bankirjev. Či ti na tak način zapleni premoženje, zapopadeno v par stotakah, bankir, ali če te prevari kak drug "ugleden" businessman, ali če ti trgovci s premogom prodajajo s premogovim prahom pobarvano kamenje, pomešano s premogom, ki samo izgleda premog, tedaj to ni boljševizem. Če pa propagiraš odpravo tega sistema, si boš dajalec, nadut foreigner in boljševik. — X.

LAWRENCE, PA.

Seje socialističnega kluba št. 184, JSZ., se vrsto vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 1. popoldne v Lawrence, Pa. — J. Terčelj, tajnik.

ČLANSTVU KLUBA ŠT. 1 V CHICAGI.

V sredo 4. aprila se vrši diskuzijski večer kluba št. 1 v dvorani SNPJ. Predmet diskuzije preliminarne agenda za konvencijo socialistične stranke.

Udeležite se tega sestanka polnoštevilskega ODBOR.

PRIČELI SMO!

“Storili bomo kolikor največ mogoče”.

Od raznih sodrugov, sodruginj in somišljenikov dobivamo pisma: “Z agitacijo v tekmi za pridobivanje naročnikov Proletarcu smo pričeli... Storili bomo kolikor največ mogoče,” nam poročajo. In nekateri dostavljajo: “Agitacija za Proletarca je težka... ljudje tako ne radi čitajo socialistične liste...”

To je: Agitacija je težka, delavci neradi čitajo socialistično literaturo. Zato imamo militarizem, tiranije, izkoriščanja v nešteth oblikah, bedo ob kupih bogastva, mizerijo poleg razkošstva. Na eni strani glad, na drugi orgije. Na eni strani ljudje, ki vlečejo milijone in milijone na leto, — na drugi mase ljudstva, ki sejejo in žanjejo—za druge, ki ne sejejo niti žanjejo —pa vendar spravljajo sadove.

Agitacija je težka... Ljudje neradi čitajo socialistične liste...

Tako so se pritoževali agitatorji že davno. Tako se pritožujejo danes. In agitirajo.

Ker agitirajo, ker prinašajo žrtve na altar svobode, bratstva in pravičnosti, imamo delavsko gibanje, imamo cilj: socialistična družba narodov.

Kdor more, zna in hoče, dela v prednjih vrstah nove civilizacije. Ti so člani socialistične armade, pionirji družbe bodočnosti. Kdor noče, kdor se dela brani, ni naš. Nezavedni delavci so opeke, so kamni, apno in pesek, so material, s katerim je zgrajena kapitalistična družba. V tej stavbi vladajo predstavniki kapitalističnega sistema.

Zoper nevednost je znanje edino zdravilo. Socialistična organizacija, socialistično časopisje, literatura, predavatelji, govorniki — to so sredstva, s katerimi se širi luč resnice, pravo vzgojo med mase delovnega ljudstva.

Ako si resnico že spoznal, vzemi bakljo še ti in delaj kakor delajo drugi: Uči nevedne, druži neorganizirane, širi naš tisk.

Naše orožje, naša trdnjava je J. S. Z. Naš vzgojevalni in bojovni organ je Proletarec. Širi ga tudi ti v tej kampanji. Ne obupavaj, kadar naletiš na tako nevedne da niti ne vedo, kako so nevedni. Nekaj si v stanju storiti—samo ako hočeš.

Skušajmo biti vsi med prvimi.

V prihodnji številki ali eno izdajo poznej bo priobčen prvi seznam poslanih naročnin v tej kampanji. Skrbi, da boš v seznamu tudi ti.

Agitiraj kolikor moreš in kadar ti dopušča čas.

Upravni odbor je določil število nagrad, da vsaj deloma poplača trud agitatorjev.

Toda ne gre se radi nagrad, ampak za razširjenje socialističnega glasila med slovenskim delavstvom v Zedinjenih državah. To je cilj te kampanje.

Seznam nagrad.

1. nagrada: Nov pisalni stroj najnovejšega izdelka, vreden \$100. (Ta pisalni stroj dobi tisti, ki pošlje največ naročnin, katerih število pa ne sme biti manj od 110 naročnin. V slučaju, da dobita dva kontestanta enako število naročnikov, dobita oba tak stroj.)

2. nagrada (za najmanj 100 naročnin): Nov pisalni stroj vreden \$60.00.

3. nagrada (za najmanj 90 naročnin): Ženska zapestna ura ali ura za moške, vredna \$50.

4. nagrada (za najmanj 80 naročnin): Lincolnova, Leninova in Debsova slika, vse tri z ličnimi okvirji.

5. nagrada (za najmanj 70 naročnin): Cankarjeva in Marksova slika ter ena pokrajinska slika, vse tri z ličnimi okvirji.

6. nagrada (za najmanj 60 naročnikov): Srebrna skupina (silver set) namiznega orodja, vredna \$35.00.

7. nagrada (za najmanj 50 naročnin): — Marksovo in Engelsovo delo “Kapital” (v angleščini), tri vezane knjige z 2536 stranmi, in ena v gornjih nagradah omenjenih slik z ličnim okvirjem.

8. nagrada (za najmanj 40 naročnin): — Usnjata torba za listine, nekaj, kar potrebuje vsak tajnik.

9. nagrada (za najmanj 30 naročnin): — Fountain pero, avtomatičen svinčnik in manjša Cankarjeva slika z ličnim okvirjem.

10. nagrada (za najmanj 20 naročnin): Za \$12.00 knjig iz Proletarčeve zaloge.

11. nagrada (za najmanj 10 naročnin): Za \$6.00 knjig iz Proletarčeve zaloge.

12. nagrada (za najmanj 5 naročnin): Za \$3.00 knjig iz Proletarčeve zaloge.

13. nagrada (za najmanj 3 naročnine): Celetna naročnina na revijo “Kres”, ali pa za \$1.80 knjig in Proletarčeve zaloge.

14. nagrada (za dve naročnini): Za \$1 knjig iz Proletarčeve zaloge.

Ako bi kdo želel kak drug predmet, kakor te, ki so navedeni od 1. do 9. nagrade, bo željo lahko sporočil upravi, ki jo bo po možnosti vpoštevala.

Pazili bomo, da bodo slike najličnejšega izdelka in okvirji čim boljši. Pošiljalne stroške plačamo tukaj.

Vse te nagrade so bazirane na podlagi celetnih naročnin. Vsakdo bo opravičen do tiste nagrade, katero bo desegel s številom celetnih naročnin.

Tekme se udeležijo lahko socialistični klubi kot celota. Udeležiti se je sme vsak posameznik. —

V TOREK, dne 3. aprila

bodo v Chicagi županske volitve.

Mesto Chicago je gnezdo korupcije, trdnjava kapitalističnih aktivnosti, sedež močnih korporacij. Korumpirani političarji, korporacije javnih naprav, trustjani vseh kovov, so se združili in postavili v obeh starih strankah svojega kandidata.

Njim je vseeno, če je izvoljen demokrat ali republikanec. Oba kandidata sta njihova, oba bosta delala na stroške čikaškega ljudstva za KAPITALISTIČNE INTERESE.

Socialistična stranka v Chicagi ima svoje kandidate v mestne urade. Če bodo izvoljeni, bi privatnim interesom, ki kradejo milijone in milijone na leto iz žepov ljudstva, ne bilo VSEENO. Zato se tolažijo, da socialist tako ali tako ne bo izvoljen. SOCIALISTIČNI KANDIDATJE BODO IZVOLJENI, ako čikaško delavsko ljudstvo izvrši svojo DOLZNOST in glasuje na dan volitev za celotno socialistično listo! Ako glasujete za Deverja ali Luederja, glasujete za kapitalistične interese in PROTI SEBI. Ako addaste svoj glas socialističnim kandidatom, glasujete za delavstvo in s tem v prid SVOJIH interesov.

AGITIRAJTE! Navajajte vaše tovariše pri delu in kjerkoli, da gredo na volišče in obsodijo kapitalistični sistem s tem, da oddajo svoj glas socialistični stranki.

V torek tretjega aprila vsi na plan! Naj se čuje naš glas, glas čikaškega delavstva, po vsem širnem svetu!

V rubriki socialistične stranke bodo sledeči kandidati:

WILLIAM A. CUNNEA, kandidat za župana;

ROBERT H. HOWE, kandidat za mestnega blagajnika;

PIERCE L. ANDERSON, kandidat za mestnega klerka.

Glasujte za celotno socialistično listo.

ZADNJI VELIKI KAMPANSKI SHOD socialistične stranke se vrši v nedeljo 1. aprila ob 2. popoldne v Ashland Auditorium. Nastopijo socialistični kandidati, Eugene V. Debs in milvaški župan sodrug D. W. Hoan.

Zivelo socialistične gibanje!

Priznanje Rusije.

Šest let je preteklo, od kar so bili odstavljeni Romanovci brez penzije, in še vedno nima ra zvezini senator nastopati na shodih in apelirati na vlado te republike za priznanje sovjetske Rusije.

V treh dneh je vlada Zedinjenih držav poznala "vlado" Paname, katero je postavila na krmilo s pomočjo svojih bojnih ladij. Če bi mogla na enak način pomagati Kolčaku na vlado, bi Rusija brezdvomno zadovoljila Hardinga, Hooverja in Hughesa. Svetovni mir in blaginjo milijonov človeških bitij v Rusiji čaka na priznanje. O bodočnosti Rusije bodo odločevali milijoni njenih stanovnikov in to po vsej pravici. Velik zločin je v tem, da skušajo zmagovite države odločiti o usodi Rusije v svojem interesu. Ker se jim to ne posreči, se protivijo priznanju dejstva, da ima Rusija vlado, ampak to dejstvo je tukaj in pritiska na tiste ki ga nočejo videti, pa če se Harding, Hoover in Hughes še tako branijo.

Senator Borah je v pravem, ko trdi, da je omejitev oboroževanja in ekonomska rekonstrukcija nemogoča brez dovolitve državi s st milijoni prebivalcev v družino narodov. ("New York Callu".)

***

POMLAD PRIHAJA.

Pomladanska sezona je pričela 21. maja. Vaše pozdravlja ta krasni čas bujnega cvetja in mladost listja, toda njeni prvi tedni so vselej prežeti s slabim vremenom, ki se noče zlepa posloviti. Te slabe tedne pa lahko prestanete brez zlih posledic, ako je vaš sistem zavarovan pred boleznijo. Trinerjevo zdravilo grenko vino je baš tako zdravilo, gi ga je jemati vsi dni zgodnji pomladi, kajti ono spravi želodec v dober stan, drži črevesje čisto, pomaga prebavi, dela dober tek in vaše telo, ojačeno s Trinerjevim zdravilom grenkim vinom, je v stanu braniti se pred boleznijo. To zdravilo dobite v lekarni ali pa pri trgovcih z zdravili. — Naslov izdelovateljev je: Joseph Triner Company, Chicago, Ill. Poskusite tudi Trinerjeve praške za glavobol, ako trpite na tem v spomladi. Ti praški so zelo uspešni proti glavobolu in nevralgiji. Ženske uporabljajo na Trinerjev Liquid Shampoo. Ta izvrsten pravek postaja zelo popularen radi njegovih čudovitih rezultatov. Pušča lase čiste, svetle in krasne.

***

ČLANOM KLUBOV JUGOSL. SOCIALISTIČNE ZVEZE NA ZNANJE.

Člani pri klubih J. S. Z., ki ne dobe rednega strankino glasilo "The Socialist World" naj vsako leto roče klubovemu tajniku svoj pravi naslov. Tajniki klubov pa naj potem pošljejo prave naslove do dotičnikov direktno tajništvu J. S. Z., da jih odda upravi stranke, ki izdaja "The Socialist World". Ne pozabite tega, da ne bo pozorno prebranih nepotrebnih pritožb, da se list neredno ne stavlja.

TAJNIŠTVO J. S. Z.

DRAMSKI ODSEK SOC. KLUBA ŠT. 1, J. S. Z., CHICAGO, ILL.

PROGRAM PRIREDBE V NEDELJO

1. APRILA V DVORANI Č. S. P. S.,

1126 West 18th Street

IGRA:

"KRALJ NA BETAJNOVI"

Drama v treh dejanjih,
spisal IVAN CANKAR.

Dvorana odprta ob 2:30 popoldne; pričetek igre
točno ob 3. Po programu ples in prosta zabava.

Vstopnina 50 centov

OSEBE:

Jožef Kantor, fabrikant	John Olip
Hana, njegova žena	Mary Kovach
Francka, njuna hči	Angeline Tich
Francelj } njuna otroka	Louis Žele
Pepček }	John L. Vogrich
Nina, sorodnica Kantorjeva	Mae Udovich
Krnec, nekdanji štacunar in krčmar	Philip Godina
Maks, njegov sin	Joško Oven
Župnik	Frank Udovich
Franc Bernot, posestnik, absolviran tehnik	Ivan Molek
Sodnik	Frank S. Tauchar
Sodnica	Frances A. Tauchar
Adjunkt	Jack Marinich
Lužarica	Mary Udovich
Kantorjev oskrbnik	Donald Lotrich
Koprivec	Chas. Rener
Prvi kmet	Frank Vicich
Drugi kmet	Joseph Sernel
Tretji kmet	Chas. Pogorelec

Kantorjevi gostje, otroci, kmetje.

Vrši se jeseni, v malem trgu Betajnovi.

Igra Kufrinov orkester.

DEKLAMACIJE:

Oto Zupančič: Vseh živih dan	J. Marinich
Mati, deklamira	Mae Kovach

PRIHODNJE PRIREDBE SOC. KLUBA ŠT. 1, J. S. Z.

Dramske predstave v ravno tej dvorani: dne 30. septembra, 16. decembra 1923; 10. februarja, 6. aprila, 1924. — Silvestrova zabava 31. decembra 1923. — Banket v počast delegatom zbora JSZ. dne 27. maja 1923.

KRALJ NA BETAJNOVI,

drama v treh dejanjih, spisal

Ivan Cankar.

Vsebina igre:

Jožef Kantor se je povzpел iz revnega posestnika med bogataše. Ker je krut in brezobziren, ni štedil s sredstvi. Spravil je s sveta premožnega sorodnika in se polastil njegovega premoženja. Kogarkoli je mogel, je spravil ob vse. Tako je postala skoro vsa Betajnova njegova, postal je njen nekronan kralj.

Maks Krnec se mu skuša postaviti po robu, sklenil mu je sneti krono z glave, žezlo iz rok. Privedel je Kantorja iznenada na priznanje umora svojega sorodnika, nato ga je držal v kleščah. Ampak Kantor se je izmuznil. Nino, hčerko umorjenega sorodnika, ki mu je bila vedni spomin na njegov zločin, je poslal v kloster. Maksa je iz zasede umoril. Vse mu je šlo po sreči.

Zé prej se seznanil z župnikom. Župnik mu je sicer očital, da se je družil z nasprotniki vere. Kantor ugovarja, da to ni res. Ni se brigal za politiko, ker ni imel preje ničesar in zato ni bil nič. Sedaj je bogat, sedaj lahko daje z obema rokama. Župniku obljubi sezidati nov farovž in končno se pogodita še za hlev. Župnik pa mu za protiuslugo pomaga k izvolitvi v državni zbor na listi klerikalne stranke.

Krivde umora Maksa je obdolžen Franc Bernot, katerega ženejo orožniki mimo Kantorjevega stanovanja. Pokliče ga na pomoč v nesrečni uri, toda Kantor odvrne: "Prepozno prijatelj . . . prepozno . . ." Potem se oddahne. "Šlo je mimo . . ." Navzoči kmetje, katere je povabil, ga gledajo v strahu. Govori jim o svoji kandidaturi. Vsi ga poznajo, vedo, da je tiran, okrutnež, morivec, izkoriščevalec. Kantor konča svoj govor kmetom s pozivom: "Kdor mi more kaj očitati, naj govori, naj ne trči z mano." Nihče se mu ne drzne kaj očitati, vsi vstanejo in mu kličejo: Bog Vas živi, Kantor!

Vsepovsod njegova zmaga. Podjarmil je družino, porazil stavkarje, izrinil prejšnjega poslanca, šel je, če je bilo treba, preko trupel, preko gorkih človeških trupel, vse za svojo oblast.

KULTURNI VESTNIK.

„ČAS“, marčna izdaja 1923, ima sledečo vsebino:
V senci gorskega duha (C. Majer). — Rdeče Franže (J. M. Ronaelson). — V spomin drju. Ivanu Tavčarju. — Amalija (Frank Kerže). — O vnetju slepiča. — Najboljši prijatelj človeški. — Povest o rjavi kozi (A. J. Terbovec). — Prve obmorske države. — Priloga: Gospodinjski del.

Naslov revije „Čas“ je 1142 Dallas Rd., Cleveland, Ohio.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali američanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

MILLARD RESTAVRANT

V. JIRANEK in A. KRUCKY, lastnika.

3604 W. 26th Street Chicago, Ill.
(Prvo nadstropje.)

Pristna domača kuhinja, cene zmerne.
Se priporočata Slovincem.

JOHN GORŠE

5714 So. Kedzie Ave., Chicago, Ill.

Tel.: Republic 3196.

MODERNA KROJAŠKA DELAVNICA.

Izdelujem obleke po najnovem kroju.

Cene zmerne. Da vam bo pri meni izdelana obleka pristojala, jamčim.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

STENSKA—GODBENA URA

Štiri ure v eni—vsak dan druga godba

Poglejte to čudovito najnovjšo iznajdbo stenske godbene ure. Že iz slike same lahko razvidite njeno vrednost. Ne samo po njeni novosti in krasnem izdelku ampak tudi iz njene praktične sestave, kakoršne še niste videli pri nobeni drugi uri. V tej uri imate: VELIKO, KRASNO STENSKO URO, FINO GODBO, GODBENO BUDILKO IN KRASNO OGRODJE. Dobila je prvo nagrado na svetovni razstavi. To ni navaden lesen zaboj z uro in godbenimi instrumenti, ampak izdelek iz najboljšega lesa, ročno delo krasno izresljano, izdelek ki mu ga ni para. Ima močne jeklene amedi in kaže čas točno. Z vsako uro damo POPOLNOMA ZASTONJ s PLOŠČ. To uro lahko uporabite kot navadni godbeni instrument, kakor tudi za GODBENO BUDILKO. Igrate na njo kadar hočete. Ta ura vam bo v vedno razvedrilo in stalni okrasak vašega doma. Naša izredna cena za omejeni čas je samo \$11.95.

ZASTONJ

DOMAČI KINEMATOGRAF

Ta čudoviti kinematograf in 30 SLIK dobite popolnoma ZASTONJ, ako nam pošljete naročilo za omenjeno GODBENO STENSKO URO takoj. S tem kinematografom lahko vidite krasne slike doma tako dobro kakor v gledališču, vse naravnost, čisto in živo. Je nekaj izrednega kar še niste videli do sedaj. Vedno lahko vidite druge Mike.

NE POŠILJAJTE DENARJA NAPREJ, izrežite ta oglas in priložite \$1.00 za pošiljalne stroške. \$11.95 plačate kadar dobite uro in kinematograf. Pišite še danes na:

GRAND NOVELTY COMPANY

1348 W. Augusta St.

Dept. 3707

Chicago, Ill.

Ali je religija prenehala funkcionirati?

To je predmet debati, ki je izšla v posebni knjigi v založništvu Proletarca.

Cena 30c. Pri naročilih za deset ali več teh knjig damo 20% popusta.

Če le mogoče, jih naročite po več iztisov skupaj.

Naročajte tudi druge naše knjige in brošure. Naročila naslovite:

PROLETAREC,
3639 W. 26th Street,
CHICAGO, ILL.